

Motion till riksdagen 2017/18:3576

av **Jan Björklund m.fl. (L)**

Stärk rättsväsendet – fler och synligare poliser

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha minst 25 000 poliser inom sju år och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbyggnaden av polisen ska få genomslag i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en riktad lönesatsning för poliser motsvarande i genomsnitt 4 000 kronor mer i månaden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om 2 000 fler poliser i yttre tjänst och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överföra arbetsuppgifter från poliser till nyanställd civil personal och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler civilanställda i Polismyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statsbidrag för kommunala trygghetsvakter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riva upp de delar av polisorganisationsreformen som skapat överbyråkratisering och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att högre polischefer ska ha polisiär bakgrund och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatt renodling av polisens arbetsuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ordningsvakter i polisens tjänst och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta uppgifter från polisen till kommuner eller andra myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa kravet på polistillstånd för vissa verksamheter och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tilläggsdirektiv för att snabbare få fram lagförslag om skärpta straff för våld mot tjänsteman och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om 5 000 nya beredskapspoliser och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tidigare besked om tjänstgöringsort för polisaspiranter och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvärdering av polisutbildningarnas kvalitet och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kompetensutveckling och kvalificerad vidareutbildning för poliser och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunernas brottsförebyggande ansvar och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kameraövervakning på brottsutsatta platser och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jourdomstolar och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om anonyma vittnen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nämndemannasystemet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa straffrabatten för ungdomar i åldern 18–21 år som återfaller i brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reglerna om utvisning vid brott och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Att allt fler poliser under 40 år säger upp sig, färre brott blir utredda och andelen uppklarade brott är den lägsta på 16 år är något som måste tas på största allvar. Varje dag gör tusentals polisanställda ovärderliga insatser. Men bland poliser finns också en växande frustration över att man inte ges rimliga förutsättningar att sköta sitt jobb. När avhoppet ökar från poliskåren och antalet lösta brott faller brant måste vi kunna tala om en kris.

Siffrorna som redovisas i budgetpropositionen för 2018 talar sitt tydliga språk. Oavsett om man studerar antalet skäligen misstänkta personer, antalet ärenden redovisade till åklagare, antalet brottsmisstankar inkomna till Åklagarmyndigheten eller antalet personuppklarade brott är det generella mönstret detsamma – tydliga ökningar åren efter 2006 följt av markanta minskningar under de senaste åren. Med undantag för antalet misstänkta personer låg nivåerna påtagligt lägre 2016 än tio år tidigare. Särskilt tydligt har antalet ärenden som Polismyndigheten redovisat till åklagare minskat: de var drygt 26 procent färre 2016 än 2006.

Det behövs en nystart för att polis och rättsväsende ska fungera bättre – i hela Sverige. I denna motion lägger Liberalerna fram ett antal förslag för effektivare polis och rättsväsende samt bättre förutsättningar för lokalt brottsförebyggande arbete.

Reformera polisen

25 000 poliser inom sju år

Sverige är ett av de länder i Europa som har lägst polistäthet. År 2010 hade Sverige 216 poliser per 100 000 invånare, en siffra som sedan dess sjunkit till 200. Genomsnittet i Europa ligger på drygt 300 poliser per 100 000 invånare.

De senaste åren har antalet poliser stagnerat runt 20 000. Samtidigt växer Sveriges befolkning kraftigt och nya säkerhetshot växer fram. Polisens tidigare aviserade utbyggnad till 21 500 poliser kommer inte att höja polistätheten, utan motsvarar enbart folkökningen.

Det grova våldet som följer i spåren av gängbrottslighet och organiserad kriminalitet kräver stora polisresurser. Nya uppgifter läggs på polisen för gränsbevakning och inre gränskontroll i en tid med stora migrationsströmmar och många som söker sig till Sverige. Även den förhöjda hotbilden vad gäller terrorism kräver mer av polisen.

Detta sker samtidigt som antalet poliser som lämnar yrket i förtid har mer än trefaldigats på senare år. Avhoppet har ökat från 135 poliser år 2010 till rekordnivån 467 poliser år 2016. Det finns inga tecken på att avhoppet minskar.

Polisen är idag underbemannad, och avhoppet är ett växande problem. Vi kan vända detta om politiken vill.

I budgetpropositionen för 2018 aviserar regeringen en tydlig förstärkning av anslagen till Polismyndigheten, i syfte att möjliggöra fler poliser och civilanställda. Det är ett steg i rätt riktning, men det kommer inte att räcka. Regeringens påslag på 2 miljarder kronor för år 2018 ska jämföras med att Polismyndigheten i sitt budgetunderlag pekat på att det behövs tillskott på omkring 1,5 miljarder kronor enbart för att täcka tidigare underskott och finansiera redan beslutade personalförstärkningar. Om dessa pengar inte hade kommit hade Polismyndigheten behövt säga upp omkring 1 000 personer.

Tillskottet i 2018 års budgetproposition är naturligtvis välkommet, men i huvudsak behöver dessa pengar alltså bara räcka för att fylla igen hålen i Polismyndighetens ekonomi.

Liberalerna har högre ambitioner än så. Vi vill se en kraftig ökning av antalet poliser de kommande åren och är beredda att tillskjuta de resurser som behövs. Som framgår av årets budgetmotion kommer vi alltså att föreslå en kraftig förstärkning av Polismyndighetens anslag i syfte att nå målet om 25 000 poliser inom en sjuårsperiod.

Den lokala polisenbristen i hela landet och många poliser upplever med rätta att de egna resurserna inte räcker till. Utbyggnaden behöver därför få genomslag i hela Sverige – både på landsbygden och i storstädernas utsatta miljöer. Utbyggnaden av antalet poliser ska åtföljas av en ökning av antalet civila utredare och andra civilanställda.

Höj polislönerna

Det mest akuta nu är att locka tillbaka de poliser som slutat och stoppa flykten, men också locka fler kvalificerade till polisyrket så att utbildningsplatserna fylls. Då behövs

bättre löner och bättre arbetsvillkor. De som arbetar som poliser och de som vill bli poliser måste känna att samhället värderar deras insats. De som vill tillbaka in i yrket måste ges den möjligheten. Det gäller även pensionerade poliser vars kompetens efterfrågas.

Poliser har i dag en medianlön på 32 000 kronor i månaden. Det tar dock oftast många år att komma upp i den lönenivån. En fjärdedel av poliserna tjänar under 27 500 kronor i månaden, och var tionde polis tjänar 25 000 kronor eller mindre. Genom att lämna yrket och gå till t.ex. bevakningsföretag eller andra uppgifter i privat sektor kan poliser ofta höja sin lön väsentligt.

Polisyret behöver bli mer attraktivt. I budgetmotionen för 2018 föreslår Liberalerna att drygt 1,3 miljarder kronor öronmärks för en generell lönesatsning för landets poliser. Detta motsvarar en genomsnittlig lönehöjning på 4 000 kronor i månaden för varje polis i landet.

Lönesättningen i Sverige är i allt väsentligt en fråga för arbetsmarknadens parter. I detta fall behövs politiska initiativ eftersom staten är monopolarbetsgivare. Lönesättningen ska även i fortsättningen vara individuell, men Liberalernas satsning motsvarar i genomsnitt 4 000 kronor i höjd månadslön för en polis.

Fler poliser i yttre tjänst

Ett viktigt mål med polisorganisationsreformen var att skapa en synligare polis som arbetar närmare medborgarna. Utfallet hittills har blivit tvärtom. Antalet poliser i yttre tjänst har minskat från 10 438 poliser år 2011 till 9 198 poliser år 2016, enligt Polismyndighetens egna siffror. Det totala antalet poliser är oförändrat under samma period.

Polisens förmåga att arbeta med lokala problem tillsammans med lokalsamhället har alltså inte stärkts, utan snarare minskat. Den nya polisorganisationen har medfört att den byråkratiska överbyggnaden har ökat, bland annat genom att sju nya polisregioner har införts samtidigt som den tidigare strukturen på länsnivå har behållits.

Det behövs snabbt fler poliser i yttre tjänst, och det kan inte vänta tills nya poliser är färdigutbildade. Men den snabba byråkratisering som skett på senare år måste lika snabbt kunna vändas till sin motsats. Därför måste kravet på Polismyndigheten vara att antalet poliser i yttre tjänst inom ett år ökar från 9 000 till 11 000 inom ett år (en ökning från 45 till 55 procent).

Detta mål är mycket ambitiöst, och för att polisen ska kunna uppnå det måste politiken hjälpa till med all kraft. Därför behöver fler uppgifter överföras från polisen till andra myndigheter (tillståndshantering, passhantering, transporttjänster åt andra myndigheter med mera). Det finns också uppgifter som helt enkelt kan avvecklas. Därutöver behöver polisen ges resurser för att flytta administrativa funktioner från polisutbildade till annan personal som nyanställs.

Inom Polismyndigheten behövs en kraftig avbyråkratisering, t.ex. genom att de nya polisområdena avvecklas. Längre fram i denna motion beskrivs detta närmare.

Arbetet med att få ut fler synliga poliser i yttre tjänst kräver poliser som är besjälade av att arbeta ute bland medborgarna. Inom svensk polis finns många sådana skickliga, engagerade poliser. Tyvärr möter dessa medarbetare alltför ofta en internkultur där det ses som mer prestigefyllt att arbeta i inre tjänst. Arbetsgivaren har också varit alltför dålig på att ge de poliser som gör en viktig insats i yttre tjänst, och som vill stanna kvar där. Därför är det en viktig arbetsgivarfråga att synliggöra och ge erkännande åt det viktiga arbetet i yttre tjänst. Den lönesatsning som Liberalerna föreslår innebär också att

det möjliggörs en kraftig löneförbättring för poliser som står längst fram i ledet i det polisiära arbetet i yttre tjänst.

En viktig funktion i det yttre arbetet fyller områdespoliserna, som ska arbeta lokalt med att knyta kontakter i lokalsamhället, förebygga brott och bidra till trygghet i området. När dessa saknas, så försvinner också en viktig länk mellan polisen och invånarna. Det är av största betydelse att Polismyndigheten skyndsamt skapar full bemanning av områdespoliser, i ett första steg inom de utsatta och särskilt utsatta områdena. Riksdagen har tidigare bifallit ett motionsyrkande från Liberalerna om fler områdespoliser, och av formella skäl väljer vi därför att inte upprepa detta yrkande i år. Vi förväntar oss dock att regeringen skyndsamt agerar för att verkställa riksdagens beslut.

Mer civilanställd personal frigör polisernas arbetstid

Utbildade poliser ska ägna arbetstiden åt det som kräver polisiär kompetens: att förebygga, utreda och ingripa mot brott. Därför behövs mer civilanställd personal som gör att den polisutbildade personalen kan avlastas andra arbetsuppgifter, till exempel skrivtjänster, vakthållning i arrest eller receptionsbemanning. Likaså behövs fler civila specialistutredare, till exempel inom miljö-, eko- och it-brott.

En utbyggnad av poliskårens storlek behöver gå hand i hand med en förstärkning av den civila personalen. De civilanställda i polisen kan vara utredare med specialistkunskaper om brottstyper eller viss teknik, men det kan också handla om administrativ personal som stöder polisen i deras löpande arbete.

Liberalerna föreslår en särskild satsning för att förstärka antalet civilanställda. I Liberalernas budgetalternativ anvisar vi medel som möjliggör ytterligare civilanställda utöver den redan aviserade utbyggnaden. Därmed kommer Sveriges poliser att få ett betydligt bättre stöd i sin arbetsvardag samtidigt som Polismyndigheten också får värdefull förstärkning av civil specialkompetens på olika områden.

Fler kommunala ordningsvakter ökar tryggheten

Det tar tid att utbilda fler poliser så att Sverige kan få 25 000 poliser i tjänst. I avvaktan på att fler poliser kan utbildas föreslår Liberalerna att kommunerna får ett statsbidrag för att anställa kommunala ordningsvakter – trygghetsvakter. Trygghetsvakter kan visserligen inte ersätta poliser fullt ut men utgör ett komplement till polisens verksamhet. I exempelvis liberalt styrda Landskrona har kommunala trygghetsvakter haft god effekt och bidragit till ökad trygghet.

Dessa kommunala trygghetsvakter ska samverka med polisen och bidra till trygghet på gator och torg. Brottutsatta kommuner ska prioriteras.

Riv upp stora delar av polisreformen

Polisreformen består av flera delar. Den omfattande överbyråkratisering som genomförts måste rullas tillbaka genom att stora delar av polisreformen rivs upp.

Avsikten var att drygt 20 länspolismyndigheter skulle avskaffas och ersättas med sju polisregioner. Men i verkligheten har de sju regionerna inrättats, men länspolismyndigheterna har blivit kvar under namnet polisområden. Antalet poliser som arbetar i kontorsbefattningar har ökat kraftigt, och poliserna i yttre tjänst har blivit färre.

Alltför många specialenheter har slagits sönder och beslutsbefogenheterna är oklara. Ansvaret för detta ligger ytterst hos regeringen.

Att all polisverksamhet i Sverige är inordnad i en gemensam myndighet är en önskvärd effekt av polisreformen, och det ska bestå.

Högre polischefer ska ha polisiär bakgrund

I de flesta andra jämförbara yrkesprofessioner är det självklart att högre chefer själva tillhör professionen. En sjukhuschef är i allmänhet själv läkare, en regementschef är officer och en rektor är i allmänhet lärare. Inom polisen är det dock vanligt att höga chefer inte är poliser i grunden. Detta skapar ofta en förtroendeklyfta mellan högre ledning och övriga i verksamheten.

Högre polischefer bör själva ha polisiär bakgrund. Det ökar karriärmöjligheterna inom yrket och det innebär att förtroendeklyftan minskar.

Renodla arbetsuppgifterna och låt andra göra mer

Arbetsförhållandena för poliserna måste prioriteras. Det är inte rimligt med dagens situation där polisen hela tiden påförs nya uppdrag utan tillräckliga resurser och utan att andra uppdrag upphör. Polisen måste ges förutsättningar att använda sin arbetstid så effektivt som möjligt. I dag binds tusentals polisarbetstimmar av uppgifter som borde ha utförts av andra eller som alls inte borde ha legat hos polisen.

Alliansregeringen tillsatte utredningen om en renodling av polisens arbetsuppgifter för att se vilka funktioner som kunde flyttas till andra myndigheter. Tyvärr gav den nya regeringen tilläggsdirektiv som kraftigt snävade in utredningens uppdrag, och förslagen inskränktes därför till det i och för sig välkomna förslag till anpassning av Polismyndighetens uppgifter på djurområdet som nu ligger på riksdagens bord.

Men mycket mer måste göras. Det är inte rimligt att utbildade poliser ska ansvara för arbetsuppgifter i arrester m.m. där inte polisiär kompetens krävs. Den riktade satsning för att anställa annan personal som vi föreslår kan frigöra värdefull polisarbetstid.

Vissa uppgifter kring handräckning har redan flyttats från polisen till andra myndigheter, vilket är positivt. I en särskild kommittémotion redovisar Liberalerna ytterligare förslag i denna riktning.

Redan i dag förordnar polisen i vissa fall ordningsvakter för att vara polisens förlängda arm och bidra till ordning och trygghet. Detta sker till exempel på ett antal flyktingboenden runt om i landet. Polisen har så kallat förmanskap över ordningsvakterna, som ger en garanti för kvaliteten. Ordningsvakterna kan delta i polisens utsättningar och få del av polisens aktuella information och planerade insatser. För att öka tryggheten på utsatta platser, till exempel hotade byggnader eller orosfyllda platser, vill vi öka polisens resurser så att fler ordningsvakter kan bistå under ledning av utbildade poliser.

Liberalerna vill också flytta vissa tillståndsärenden till kommuner eller avskaffa dem helt. Till exempel är det polisen som i dag ansvarar för tillståndsgivning för försäljning på offentlig plats eller för att sätta upp plakat eller ställa upp byggnadsställningar, byggsäckar, containrar eller liknande på offentlig plats. Detta är typiskt uppgifter som kommunerna bättre borde kunna hantera.

Kravet på polistillstånd för danstillställning bör skyndsamt slopas, vilket riksdagen också har tillkännagivit. På samma sätt finns det ingen anledning att kräva polistillstånd av den som vill driva hotell och pensionat. Sådana regler bör helt enkelt slopas.

Skärpta lagar om angrepp mot blåljuspersonal

Det är inte pojkstreck när poliser, ambulanspersonal och räddningstjänst i vissa bostadsområden utsätts för bakhåll, stenkastning och sabotage. Det är systematiska och grova attacker mot människor av kött och blod som gör ett ovärderligt arbete, och det är något som berövar invånarna i dessa bostadsområden deras rätt att få hjälp när något händer.

Attackerna mot blåljuspersonal är ett växande samhällsproblem. För att utvecklingen ska brytas behövs tydligare lagar som visar brottens allvar.

Våld eller hot mot blåljuspersonal särredovisas inte i kriminalstatistiken. Det går således inte att urskilja vilka skadegörelsebrott, våldsbrott etc. som riktar sig mot sådan personal eller mot utryckningsfordon. Ett undantag gäller anmälda brott avseende våld mot tjänsteman som riktats mot polis. De anmälda fallen av våld mot polis har enligt Brottsförebyggande rådets statistik ökat med 27 procent under perioden 2006–2015.

Brotten våld eller hot mot tjänsteman omfattar annars inte enbart polismän utan även ordningsvakter och andra personalkategorier som utövar myndighet (17 kap. 1 § brottsbalken). Däremot anses ambulanspersonal normalt inte utöva myndighet på det sätt som krävs för att ansvar för våld eller hot mot tjänsteman ska kunna komma i fråga.

I media har rapporterats om ökat våld och hot mot ambulanspersonal under senare år. Flera fall handlar om direkt sabotage, till exempel stenkastning mot ambulansfordon. Hos företaget Falck Emergency, som bedriver ambulanssjukvård på uppdrag av flera landsting och regioner i Sverige, har antalet anmälda incidenter mot ambulanspersonal ökat från fem år 2011 till 23 år 2015.

I februari 2015 redovisade tidningen Kommunalarbetaren en genomgång av anmälda tillbud till Arbetsmiljöverket som visade att någon ambulansanställd drabbades av hot eller våld minst en gång i månaden. Majoriteten av händelserna, 62 procent, ägde rum i någon av de tre storstadsregionerna. Samma år framhöll dåvarande ordföranden för Alarm Ambulansförbundet i en intervju att patienter i flera utsatta bostadsområden ofta får vänta längre på vård eftersom ambulanserna måste vänta in poliseskort.

Angreppen mot blåljuspersonal är ibland planerade överraskningsattacker; ibland ingår de i ett större händelseförlopp med upplopp, skadegörelse och bilbränder. Under första halvåret 2017 anmäldes enligt Brottsförebyggande rådets statistik 1 914 fall av bilbrand eller brand på annat motorfordon. Det är en tydlig ökning från första halvåret 2016, då motsvarande siffra var 1 723. Sett till helåret 2016 anmäldes flest bilbränder i Stockholms kommun med 487 fall och Malmö kommun med 354 fall. På tredje plats kom Södertälje kommun med 259 fall. Även i Göteborg, Botkyrka, Uppsala, Västerås och Örebro är antalet bilbränder högt. Att anlagda bilbränder är ett växande problem styrks även av statistik från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), där det framgår att antalet räddningsinsatser som gäller uppsåtliga anlagda bränder i personbil har ökat med ungefär 50 procent de senaste åren.

Attackerna mot personal i blåljusyrken måste tas på största allvar. Liberalerna föreslår strängare straff för våld mot polis och alarmeringstjänstpersonal. Till att börja med är det ett problem att våld mot tjänsteman och hot mot tjänsteman behandlas i samma straffbestämmelse. Våld mot en polis i tjänst är normalt ett allvarligare brott än

ett muntligt hot, och därför bör våld mot tjänsteman bli en egen brottsrubricering där minimipåföljden är betydligt högre än för hot. Vi föreslår att straffskalan börjar vid sex månaders fängelse.

Vidare bör personalen i alla blåljusrken omfattas av samma skydd, oavsett om de i formell mening bedriver myndighetsutövning eller ej. Det är inte rimligt att personal i räddningstjänsten eller ambulanspersonal har svagare rättsligt skydd vid uttryckning än till exempel poliser. Därför föreslår Liberalerna ett nytt brott, våld mot alarmerings-tjänstpersonal, för att bredda det straffrättsliga skyddet för personal i alla blåljusrken.

Det är även viktigt att det anses vara en försvårande omständighet om ett brott innefattar angrepp mot viktiga samhällsfunktioner, till exempel då bilbränder anläggs för att locka in polis och räddningstjänst i ett område för att därefter angripa dem med stenkastning. Brottsbalkens straffskärpningsbestämmelse i 29 kap. bör därför breddas med en särskild straffskärpningsgrund som gäller alla brott som innefattar ett angrepp mot viktiga samhällsfunktioner. Även hindrandet av uttryckning bör kriminaliseras.

Riksdagen har nyligen bifallit motionsyrkanden från Liberalerna med denna innebörd, och frågan analyseras nu i en statlig utredning. Vi väljer därför att inte denna gång formellt upprepa de yrkanden som redan bifallits, men vi vill däremot skynda på nödvändiga reformer. Bland annat bör regeringen lägga frågan om att skärpa lagstiftningen om våld mot tjänsteman i ett snabbspår, och genom tilläggsdirektiv till den sittande utredningen säkerställa att lagförslag så snart som möjligt kan hamna på riksdagens bord.

Kränkningersättning för poliser som blir spottade i ansiktet, utsatta för våld eller attackerade på annat sätt i sitt arbete behöver förbättras. De krävande uppgifter som följer med uppdraget som polis innebär inte att den enskilda polisen ska behöva tåla vad som helst. Reglerna om skadestånd i form av kränkningersättning behöver ses över.

5 000 nya beredskapspoliser

Beredskapspolisen lades ned 2012. Den var ursprungligen en del av civilförsvaret, men flyttades 1986 till en särskild organisation. Efter det kalla krigets slut bantades beredskapspolisen till 1 500 personer, som genomgick en kortare grundutbildning och därefter repetitionsutbildning vartannat år.

Beredskapspolisen kunde hjälpa till med bevakningsuppgifter, transporter, räddningstjänst, tillträdesskydd och bistånd med att upprätthålla ordning vid olyckor, översvämningar, störningar i infrastruktursystemet med mera. Däremot fick beredskapspolisen efter 2009 inte delta i polisverksamhet där det fanns en påtaglig risk att de kunde komma att använda våld mot enskilda. Även om beredskapspolisen sällan kom till användning bedömdes organisationen fungera mycket väl.

År 2012 avvecklades beredskapspolisen. Motiveringen var att den inte längre behövdes eftersom antalet poliser ökat till över 20 000 och totalförsvarsplikten i fredstid förändrats. Regeringen uteslöt dock inte att det skulle kunna bli aktuellt att återinföra organisationen.

Sedan dess har omvärldsläget och polisens förutsättningar förändrats i grunden. Enbart det senaste årets händelser visar att polisen i vissa mycket ansträngda lägen, där hela samhällsorganisationen sätts på prov, måste kunna kalla in förstärkningar. Därför behövs en ny och modern beredskapspolis.

Beredskapspolisen hade till exempel kunnat vara en värdefull förstärkning under den akuta flyktingkrisen hösten 2015 och de inre gränskontrollerna som upprättades då.

Skogsbranden i Västmanland 2014 är ett annat exempel där beredskapspoliserna hade kunnat fylla en viktig funktion.

Liberalerna vill skapa en modern beredskapspolis, som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska bygga på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspolis ska stå under befäl av polis.

I vårt budgetalternativ anvisar vi därför medel för att återinföra beredskapspoliserna och successivt bygga ut den till 5 000 personer. Beredskapspoliserna ska finnas i hela landet och ska därmed kunna bidra till trygghet och ordning vid särskilt allvarliga händelser, oavsett var de inträffar.

Gör polisutbildningen mer attraktiv

Regeringen aviserar nu att polisutbildningar ska starta på två nya platser i landet, men verkligheten är att det redan i dag inte går att fylla de utbildningsplatser som finns. Vårterminen 2017 stod var femte plats tom på de nya utbildningsomgångarna vid landets polisutbildningar. Målet var att 800 nya polisstuderande skulle påbörja sin utbildning, men slutsiffran blev bara 640. Polismyndigheten har själv varnat för att problemen med att fylla polisutbildningarna gör att det kan bli svårt att uppnå den planerade ökningen av antalet poliser.

Därför behöver polisutbildningen göras mer attraktiv. Vi är kritiska till de planer som finns på en ensidig akademisering. Det är bra att polisutbildningen upphandlas av högskolor och därmed knyts till forskningsmiljöer, men själva utbildningen ska vara en kvalificerad yrkesutbildning med både teori och praktik. Därför är vi kritiska till planerna på att akademisera den.

Polisyret har en av de mest komplexa yrkesroller som finns. Det handlar om teoretiska kunskaper i juridik, psykologi eller sociologi. Men det handlar också om polisyrkets praktiska sidor: stresstålighet, fysisk och psykisk kondition, initiativförmågan, intresse för människor, inlevelseförmåga och värme.

I takt med att samhället förändras har också polisrollen blivit annorlunda jämfört med förr, och det är självklart att polisutbildningen behöver förändras i takt med detta. Men samtidigt får polisyrkets unika kombination av akademisk teori och praktiskt vardagskunnande inte gå förlorad.

Därför är Liberalerna kritiska till Polisutbildningsutredningens förslag till ny polisutbildning (SOU 2016:39). Den föreslagna utbildningen har en ensidig slagsida på polisyrkets teoretiska aspekter. Detta riskerar att driva på en utveckling där alltför många poliser hamnar bakom skrivbord i stället för att synas ute i människors vardag.

I dag är polisutbildningen två och ett halvt år, varav två år är studier och ett halvt år är verksamhetsförlagd praktik. Utredningens förslag innebär dels att hela utbildningen görs till högskoleutbildning, dels att tiden förlängs till tre år. Så gott som hela förlängningen används till att förstärka de teoretiska inslagen.

Resultatet blir en polisutbildning som nästan helt och hållet är inriktad på teori. Men så ser inte polisens vardag ut. I den komplexa yrkesroll som är polisens behövs både teori och ett väl utvecklat praktiskt kunnande.

Bättre utbildning i praktiska färdigheter är något som efterfrågas av många poliser. Men den nya utbildning som nu föreslås kommer till nästan 80 procent att bestå av teori. Det kommer att driva på en utveckling där poliserna försvinner in bland skrivborden och alltför få poliser syns ute på gatorna.

Liberalerna anser att både det inre och det yttre polisarbetet behöver värdesättas. Båda är absolut nödvändiga för att polisen ska kunna fullgöra sin vitala samhällsuppgift: att förebygga och ingripa mot brott och bidra till medborgarnas trygghet.

Vi delar uppfattningen att dagens polisutbildning om två och ett halvt år kan vara alltför kort för att klara dagens krav. Vi hade gärna sett att utredningen hade prövat en modell med två olika utbildningsgrenar, en mer teoretiskt inriktad och en som lägger större tyngdpunkt på det praktiska polisiära arbetet. Nu föreslår utredningen i stället en polisutbildning som är stöpt i en enda form och som är ännu mer ensidigt inriktad på teori än i dag. Liberalerna kan därför inte stödja Polisutbildningsutredningens förslag.

Vi säger även nej till utredningens förslag att slopa begåvnings tester. Sänkta antagningskrav höjer inte yrkets status, tvärtom. Kvaliteten måste höjas, och de praktiska momenten måste förstärkas.

Sveriges poliser förtjänar i stället en polisutbildning som har god akademisk anknytning men även ger större möjligheter än i dag att träna sig för det praktiska arbetet. Då ges nya poliser bättre förutsättningar att förbereda sig för en vardag som är både teori och praktik.

Det behövs också en bättre övergång från utbildningsperioden till yrket som polis, till exempel genom tidigare besked om tjänstgöringsort. Det behövs åtgärder som kan underlätta för polisaspiranter att placeras nära familj och bekanta om det går. Även frågan om lokal/regional rekrytering måste underlättas för att inte tappa kompetens på mindre orter.

Polisutbildningarna är en högskoleanknuten uppdragsverksamhet. Det behövs en löpande extern tillsyn och utvärdering av polisutbildningarnas kvalitet, vid sidan av de uppföljningar som Polismyndigheten gör i rollen som beställare.

Bättre möjligheter till kompetensutveckling och kvalificerad vidareutbildning

Poliser behöver också bättre förutsättningar att utbilda sig och växa i sin yrkesroll. Då kommer fler att vilja stanna i yrket. Det behövs goda arbetsvillkor med god utbildning för att möta dagens och morgondagens kriminalitet.

I en Novusundersökning genomförd för Polisförbundets räkning svarade 55 procent av de tillfrågade poliserna att de inte fått någon vidareutbildning alls det senaste året. 92 procent vill utvecklas i sin yrkesroll. 61 procent säger att arbetsgivaren inte tar tillvara deras kompetens på bästa sätt.

Liberalerna anser att poliser ska ges bättre möjligheter till kompetensutveckling och kvalificerad vidareutbildning. För detta tillskjuter vi riktade medel i vårt budgetalternativ.

Det brottsförebyggande arbetet

Det brottsförebyggande arbetet behöver långsiktighet och förankring i den lokala miljön där arbetet bedrivs. Därför har kommunerna och andra lokala aktörer en nyckelroll i det brottsförebyggande arbetet. Polisens samarbete med andra aktörer på lokalplanet behöver stärkas.

Liberalerna har sedan tidigare kritiserat regeringens överretablering av samordningsuppgifter både på nationell nivå (Brottsförebyggande rådet), regional nivå (länsstyrelser) och lokal nivå (kommunerna). Detta riskerar att styra bort uppmärksamheten från genomförandet av konkreta åtgärder och konsumera resurser som bättre

hade kunnat användas på den nivå där det mesta arbetet behöver ske, nämligen den lokala nivån. Vi står fast vid denna kritik.

En tydligt sammanhållande roll inom kommunerna är avgörande för ett effektivt lokalt brottsförebyggande arbete. Vi anser därför att en mer rationell rollfördelning vore att Brottsförebyggande rådets samordnande funktion på nationell nivå stärks och att de resurser som i dag läggs på länsstyrelser i stället förs till kommunerna. Vi konstaterar att riksdagen genom att bifalla en tidigare motion från Liberalerna tydligt har markerat avstånd mot regeringens planer på att dessutom tillsätta en nationell samordnare för brottsförebyggande arbete.

Riksdagen har även bifallit motionsyrkanden från Liberalerna om att regeringen måste återkomma med en redovisning av vilka konkreta åtgärder som planeras inom ramen för det nya brottsförebyggande program som regeringen beslutat. Eftersom detta riksdagsbeslut har gjorts relativt nyligen väljer Liberalerna att inte här lägga något formellt yrkande, men vi förväntar oss att regeringen snarast verkställer riksdagens beslut.

Förtydliga kommunernas brottsförebyggande ansvar

Lagen behöver förtydligas så att kommunerna får en uttalad uppgift att arbeta brottsförebyggande inom sina ansvarsområden. I dag finns det bestämmelser i socialtjänstlagen som belyser ansvaret för stöd till brottsoffer, och kommunen har också ett särskilt ansvar för unga. Däremot finns det skilda uppfattningar inom kommunsektorn om hur långt kommunernas ansvar sträcker sig för de brottsförebyggande insatserna i stort.

För att skapa och upprätthålla tryggheten lokalt måste det finnas en samverkan där både kommun och polis deltar. Polismyndighetens arbete med lokala samverkansavtal och medborgarlöften m.m. bör kompletteras med att kommunernas roll i det brottsförebyggande arbetet får en tydligare reglering i lag. Liberalerna föreslår därför att kommunernas ansvar att bidra i det brottsförebyggande arbetet, inom ramen för sina ansvarsområden, förtydligas i lagen. I vårt budgetalternativ frigör vi genom omprioriteringar även ökade medel till kommunernas brottsförebyggande arbete.

Underlätta för kameraövervakning på brottsutsatta platser

År 2013 infördes en ny kameraövervakningslag. Reglerna förenklades för den som vill sätta upp en kamera i exempelvis en butik, ett parkeringshus eller kollektivtrafiken. Däremot krävs fortfarande tillstånd från länsstyrelsen på andra platser dit allmänheten har tillträde, till exempel vid övervakning av gator och torg.

Tillämpningen av de nya bestämmelserna riskerar att bli för restriktiv. Exempelvis är det först efter en lång process med flera överklaganden som Stockholms stad fått tillstånd att sätta upp övervakningskameror på några av de allra mest brottsutsatta platserna på Järvafältet, även på platser där det skett upprepade grova brott och där det pågår öppen narkotikahandel.

Liberalernas hållning är restriktiv när det gäller kameraövervakning på allmän plats, men där brottsligheten är särskilt allvarlig måste den kunna komma till stånd. Detta är särskilt viktigt för att öka tryggheten i svårt brottsutsatta bostadsområden och andra miljöer där människor rör sig, till exempel stationsområden.

Reformer i den fortsatta rättskedjan

Inför jourdomstolar

Mer behöver göras för att korta tiden från utredning till rättsprocess. Detta är särskilt viktigt för de fall där ungdomar är inblandade. Liberalerna vill därför att jourdomstolar införs, med särskild inriktning på att avgöra ärenden som berör ungdomar och där förundersökningen snabbt kunnat slutföras. Även tillgreppsbrott, vapenbrott och enklare narkotikabrott kan bli aktuella.

Även om domstolarna ska prioritera ungdomsärenden kan det i dag ofta dröja månader från brottsutredning till dom. För ungdomar i åldern 18–20 år dröjer det i genomsnitt drygt två månader, men i en fjärdedel av fallen dröjer det tre månader eller längre. Också när det gäller vuxnas brottslighet är väntetiderna ett problem. I vissa fall är bevisläget mycket gott, till exempel genom att en person grips på bar gärning, men personen släpps ändå fri i väntan på en rättegång som kan dröja ett halvår eller längre.

Jourdomstolarna ska arbeta på kvällar och helger. Jourdomstolar ska ta hand om brottmål där utredningen snabbt kan fullföljas och åtal snabbt kan väckas. Samma krav på rättsprocessen ska gälla som vid andra domstolar, vad gäller t.ex. bevisprövning samt rätt till advokat och målsägandebiträde.

Anonyma vittnen

Varje människa har rätt att känna sig trygg i sin egen vardag, och varje människa ska också kunna känna sig säker på att rättsstaten gör allt i sin makt för att klara upp brottet om det grova våldet slår till. Om brottsbekämpningen inte fungerar är det inte bara ett svek mot brottsoffret. Det undergräver dessutom tilliten i hela samhället.

Antalet mord och dråp (inklusive försök) med skjutvapen inblandade har ökat mycket kraftigt. Särskilt i Malmö och Göteborg har läget förvärrats dramatiskt. En stor del av detta dödliga våld har koppling till organiserad brottslighet.

Samtidigt skräms vittnen till tystnad. Både gängmedlemmar och vanliga medborgare tiger inför polisen, därför att de inser att de löper stor fara för sin egen säkerhet om de vittnar i en rättegång.

Följden blir att den organiserade brottsligheten får ökat spelrum och att striderna mellan rivaliserande grupper kan fortsätta ännu ett varv.

Denna dödliga spiral måste brytas. Som ett led i detta bör möjligheten till anonyma vittnesmål utredas. Anonyma vittnesmål handlar om att vittnets identitet är känd för rätten, men hemlighålls för den åtalade. På så vis kan fler våga berätta om vad de sett, utan att hotas eller skrämmas till tystnad och utan att löpa samma risk för sin säkerhet efteråt.

Anonyma vittnesmål tillåts i ett antal av våra grannländer, bland annat i Danmark, Norge och Finland vars rättssystem ligger mycket nära vårt eget. Även Europadomstolen i Strasbourg, som övervakar efterlevnaden av Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, har prövat frågan i flera rättsfall och har godkänt anonyma vittnesmål på vissa stränga villkor.

För oss liberaler är det absolut avgörande att ett tänkbart system med anonyma vittnesmål måste uppfylla högt ställda rättssäkerhetskrav. Vår utgångspunkt är att det bara ska få användas i fall där grov organiserad brottslighet är inblandad och vittnet har goda skäl att frukta för sin egen eller sina närståendes säkerhet. Vittnets identitet ska vara känd för rätten. Självfallet ska den åtalades försvarsadvokat ha möjlighet att utfråga vittnet, men identiteten ska hemlighållas för den åtalade och dennas kumpaner.

Att tillåta människor att vittna anonymt kan låta som en ovan och utmanande tanke. Men i dag är problemet att mördare går fria därför att människor inte vågar vittna alls.

Våra nordiska grannländer är lika välfungerande rättsstater som Sverige, och där har man hittat modeller för anonyma vittnesmål som fungerar och lever upp till Europakonventionens krav. Sverige bör lära av deras erfarenheter.

Nämndemän

Det svenska systemet med lekmannadomare – nämndemän – spelar en viktig roll i domstolsväsendet. Systemet bör dock reformeras och nämndemännens villkor förbättras. Liberalerna vill bredda rekryteringen så att fler nämndemän har annan bakgrund än partipolitisk.

Vi vill också tydliggöra nämndemännens funktion genom att de ska finnas i första instans, det vill säga tingsrätt och förvaltningsdomstol. Däremot bör målen i högre instans avgöras av lagfarna domare. Den kostnadsbesparing som det innebär att successivt avveckla nämndemännen i hovrätt och kammarrätt ska användas till att förbättra den ekonomiska ersättningen till nämndemän i första instans.

Avskaffa straffrabatten för ungdomar i åldern 18–21 år som återfaller i brott

Ungdomar ska få hjälp att lämna en kriminell livsstil. Men den som är myndig ska också ta ansvar för sina gärningar.

Det är i grunden rätt att det finns en så kallad ungdomsrabatt som gör att ungdomar under 21 år får lägre straff än personer som är äldre. Rabatten är en signal från det allmänna att den unge ska bemötas med större tolerans på grund av sin ungdom.

Detta bör dock bara gälla den som hamnar i domstol första gången. När det gäller ungdomar som återfaller i brott får rabatten fel effekt. Många unga vuxna har redan fastnat i en kriminell livsstil och hamnat i kriminella gäng. Att i dessa fall ge den unge rabatt på påföljden blir direkt kontraproduktivt och blir en signal om att den unges kriminella livsstil inte tas på tillräckligt allvar.

Den som är under 18 år är inte myndig. Det är rimligt att det finns särskilda regler för den som fortfarande räknas som barn enligt barnkonventionen. Vi vill däremot se över vilka slags påföljder som ungdomar ska få.

För personer mellan 15 och 21 års ålder som begår brott finns det särskilda regler om straffnedsättning. Enligt Högsta domstolen bör straffnedsättningen normalt bli större ju yngre lagöverträdaren är. För ett brott som någon begått innan han eller hon fyllt 18 år krävs dessutom synnerliga skäl för att personen ska dömas till fängelse.

Enligt praxis är den så kallade straffrabatten på omkring 50 procent av straffvärdet för brottet för en person som är 18 år. Straffrabatten minskas därefter gradvis ju närmare lagöverträdaren kommer 21-årsdagen.

Dagens straffrabatt ska behållas för den unga människa som är förstagångsförbrytare, men avskaffas för ungdomar som har fyllt 18 år och återfaller i ny brottslighet efter att tidigare ha dömts för brott.

Skärp reglerna om utvisning vid brott

Personer utan svenskt medborgarskap som begår allvarliga brott kan i vissa fall dömas till utvisning efter avtjänat straff. Reglerna för utvisning på grund av brott ska skärpas.

Liberalerna anser att domstolen alltid ska pröva frågan om utvisning om straffvärdet är minst sex månaders fängelse, till skillnad från dagens praxis som ligger på minst ett års fängelse. Det innebär att utvisning alltid övervägs för den som döms för till exempel grovt olaga tvång och grovt olaga hot.

Dessutom vill vi att frågan om utvisning alltid ska prövas avseende vissa typer av brott inklusive hedersrelaterade brott. Vi menar att rasistiska och andra främlingsfientliga brott såsom hatbrott, hedersrelaterade brott, grova vålds- och sexualbrott samt våld i nära relationer är exempel på brottslighet som signalerar en form av hot både mot offret och mot andra i samma situation, vilket gör att utvisning oftare bör vara aktuellt.

Jan Björklund (L)

Christer Nylander (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Maria Weimer (L)

Maria Arnholm (L)

Roger Haddad (L)

Nina Lundström (L)

Birgitta Ohlsson (L)

Lars Tysklind (L)

Allan Widman (L)

Tina Acketoft (L)

Mats Persson (L)

Said Abdu (L)

Bengt Eliasson (L)

Robert Hannah (L)

Fredrik Malm (L)

Mathias Sundin (L)

Barbro Westerholm (L)

Christina Örnebjär (L)